

**GENERALNY INSPEKTOR
OCHRONY DANYCH
OSOBOWYCH**

dr Wojciech R. Wiewiórowski

Warszawa, dnia 25 sierpnia 2010 r.

DOLiS-035-1969/10

Pan

Marek Michalak

Rzecznik Praw Dziecka

Biuro Rzecznika Praw Dziecka

ul. Śniadeckich 10

00 – 656 Warszawa

w nawiązaniu do pisma Pana Rzecznika z dnia 9 sierpnia 2010 r. (znak: ZEW/500/36-1/2010/MP), uprzejmie informuję, iż do Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych dociera wiele sygnałów kierowanymi przez rodziców uczestniczących w procesie rekrutacji ich dzieci do przedszkoli prowadzonych w gminach na terenie całego kraju, dotyczących rozszerzania przez rady gmin, prezydentów, burmistrzów i wójtów przy procesie rekrutacji do publicznych szkół, przedszkoli, zakresu pozyskiwanych danych osobowych rodziców (np. dane zawarte w kopii deklaracji podatkowej PIT, aktualnym zaświadczeniu ZUS RMUA, zaświadczenie o niepełnosprawności, orzeczenia sądowe), w sposób nie wynikający wprost z przepisów ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jednolity: Dz. U. 2004 r. Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.) oraz wydanych na jej podstawie aktów wykonawczych.

Takie rozszerzenie przez organy samorządu gminnego zakresu pozyskiwanych danych osobowych rodziców w procesie rekrutacji do publicznych szkół, przedszkoli pociąga za sobą niewątpliwie nadmierną ingerencję w prywatność rodziny dziecka; nakłada na rodziców obowiązek przekazania przedszkolom lub urzędnikom gminnym kopii dokumentów, które zawierają dane zbędne gminom w procesie rekrutacji. Niejednokrotnie rodzice obowiązani są do przekazywania kopii zaświadczeń zawierających dane medyczne dzieci i rodziców (dane o stanie zdrowia) oraz orzeczenia wydane w postępowaniu sądowym lub administracyjnym. Nie

ma wątpliwości, że dane takie mają charakter danych wrażliwych w rozumieniu art. 27 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych - t.j. Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926 z późn. zm.), podlegających szczególnemu reżimowi w zakresie zbierania, przetwarzania i zabezpieczania przed nieuprawnionym dostępem. We wszystkich wymienionych przypadkach postępowanie takie jako nie wynikające z przepisów o randze ustawy jest sprzeczne z obowiązującym prawem. Stosownie bowiem do 27 ust. 2 pkt 2 ustawy, przetwarzanie danych szczególnie chronionych, jest dopuszczalne, jeżeli, **przepis szczególny innej ustawy zezwala na przetwarzanie takich danych bez zgody osoby, której dane dotyczą, i stwarza pełne gwarancje ich ochrony**. Zatem w sytuacji, gdy przedmiotem udostępnienia mają być dane osobowe wrażliwe musi istnieć wyraźny przepis ustawy o tym stanowiący, co więcej stwarzający pełne gwarancje ochrony tych danych.

Aktami prawnymi, które w pierwszym rzędzie należy brać pod uwagę są: ustawa o ochronie danych osobowych oraz ustawa o systemie oświaty. Regulacja zawarta w ww. przepisach nie może być rozszerzana poza ramy ustawowe w drodze uchwały rady gminy czy miasta, lub w drodze zarządzeń burmistrza (a i z takimi przypadkami mamy do czynienia).

Nie ma również wątpliwości, że źródłem powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej są na obszarze działania organów, które je ustanowiły, akty prawa miejscowego. Tym niemniej sama Konstytucja RP, przyjmując konstrukcję aktu prawa miejscowego, stanowi, że organy samorządu terytorialnego ustanawiają akty prawa miejscowego obowiązujące na obszarze działania tych organów na podstawie i w granicach upoważnień zawartych w ustawie. Konstytucja również stanowi, że szczególny rodzaj danych jakie stanowią dane osobowe może być regulowany jedynie w szczególnym rodzaju aktu powszechnie obowiązującego jakim jest ustawa Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Nikt nie może być obowiązany inaczej niż **na podstawie ustawy** do ujawniania informacji dotyczących jego osoby, a zasady i tryb gromadzenia oraz udostępniania informacji określa również **ustawa**.

Ustawa o systemie oświaty w art. 22, upoważnia ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania do określenia w drodze rozporządzenia warunków i trybu przyjmowania uczniów do szkół i przedszkoli. Takie rozwiązanie prawne rodzi zasadnicze wątpliwości konstytucyjne, jako że wydane na jej podstawie rozporządzenie określa nie tylko warunki i tryb tego działania, ale również statuuje kryteria ograniczające zasadę powszechnej dostępności do przedszkola publicznego, wynikającą z art. 6 ust. 1 pkt 2 ustawy o systemie oświaty. Wedle przedmiotowego rozporządzenia do przedszkola i oddziału przedszkolnego

zorganizowanego w szkole podstawowej w pierwszej kolejności przyjmowane są dzieci w wieku 6 lat odbywające roczne przygotowanie przedszkolne. W następnej kolejności przyjmowane są dzieci matek lub ojców samotnie je wychowujących, matek lub ojców, wobec których orzeczono znaczny lub umiarkowany stopień niepełnosprawności bądź całkowitą niezdolność do pracy oraz niezdolność do samodzielnej egzystencji, na podstawie odrębnych przepisów, a także dzieci umieszczone w rodzinach zastępczych.

Jednakże ani przepisy rozporządzenia, ani ustawa nie zawierają, żadnych wskazań w jaki sposób należy potwierdzić spełnianie kryterium „samotnego wychowywania dziecka”, niepełnosprawności czy umieszczenia w rodzinach zastępczych. Gminy – próbując uzupełnić tą niewątpliwą lukę – zbierają i przetwarzają bez podstawy prawnej dane o stanie zdrowia oraz orzeczenia wydane w postępowaniu sądowym, czy administracyjnym. Taką praktykę należy uznać za sprzeczną z prawem, nawet jeśli za podstawę uznaje się akt prawa miejscowego. Zezwolenia – choćby ewentualne – na zbieranie takich danych może zostać wydane tylko przez ustawodawcę w formie ustawy.

Można oczywiście zastanawiać się nad przesłanką pisemnej zgody osoby, której dane dotyczą, ale powstaje wówczas wątpliwość co do dobrowolności wyrażenia tej zgody i udostępnienia danych osobowych, tym bardziej, gdy od wyrażenia zgody zależy dalszy przebieg procesu rekrutacyjnego. Stosownie bowiem do art. 7 pkt 5 ustawy o ochronie danych osobowych, decyzja w sprawie wyrażenia zgody powinna być zatem podjęta swobodnie i mieć charakter samodzielny. Zwrócić uwagę należy, iż klauzula zgody na przetwarzanie danych osobowych jest jak najbardziej dopuszczalna w przypadku przedsiębiorcy, który działając na rynku konkurencyjnym przedstawia klientowi ofertę, której częścią jest żądanie lub propozycja przekazania danych osobowych do przetwarzania w określonym przez przedsiębiorcę zakresie. Sytuacja taka nie ma jednakowoż miejsca w przypadku rekrutacji do przedszkoli publicznych. Po pierwsze prowadzenie usług związanych z opieką i wychowaniem przedszkolnym stanowi realizację przez gminę zadania publicznego, które nie podlega konkurencji pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego. Trudno bowiem uznać, by rodzice mieli możliwość swobodnego wyboru pomiędzy ofertami różnych gmin. Po drugie niezłożenie takiego oświadczenia powoduje wykluczenie z procedury rekrutacyjnej.

Ponadto należy zwrócić uwagę, iż każdy administrator danych przetwarzający dane powinien dołożyć szczególnej staranności w celu ochrony interesów osób, których dane dotyczą, a w szczególności jest obowiązany zapewnić, aby dane te były merytorycznie poprawne i adekwatne w stosunku do celów, w jakich są przetwarzane (art. 26 ust. 1 pkt 3 ustawy o ochronie danych osobowych). Biorąc pod uwagę zasadę adekwatności przetwarzania danych, jednostki samorządu terytorialnego przy rekrutacji do przedszkoli powinny pozyskiwać dane osobowe jedynie w zakresie niezbędnym do realizacji celu.

Jednocześnie uprzejmie informuję, iż w związku z przedmiotową kwestią Generalny Inspektor podjął szereg działań, m.in. wystąpił do Ministra Edukacji Narodowej z prośbą o zmianę przepisów w kierunku precyzyjnego uregulowania sposobu pozyskiwania i zakresu danych osobowych przetwarzanych przy rekrutacji do publicznych szkół i przedszkoli, a także do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji zwracając uwagę na konieczność zobowiązania wojewodów do monitorowania uchwał podejmowanych w gminach pod kątem ich zgodności z przepisami ustawy o ochronie danych osobowych i ustawy o systemie oświaty.